

УДК 37.017.92.20

ОДУХОТВОРЕНИЙ ОБРАЗ ЛЮДИНИ КУЛЬТУРИ XXI СТОЛІТТЯ: ПРОЦЕС ЙОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Г.П. Шевченко

У статті дається сутнісна характеристика одухотвореного образу людини культури XXI століття. Проаналізовані особливості процесу його виховання у вищій школі. Акцент робиться на негативному впливі сучасного інформаційного простору на підростаюче покоління. Обумовлена необхідність формування у нього інтересу, а потім і потреби у світлому людському діянні.

Ключові слова: виховання, освіта, культура, духовність, ідеал, досконалість, одухотворений образ людини культури, цінножиттєві смисли.

*Якщо ми хочемо змінити світ,
спочатку треба змінити людину.
А. Печчеї*

Постановка проблеми. Освіта і виховання є показником рівня розвитку держави, її соціально-політичного устрою, наявності у її громадян інтелектуального потенціалу, системи духовно-моральних і естетичних цінностей, ціннісного світогляду, ціннісної свідомості, дієвого патріотизму, високої культури, високих наукових досягнень, всього того, що забезпечує виживання і збереження людства. Освіта і виховання несуть в собі могутній потенціал духовності, культури, екзистенційних цінностей. Саме освіта і виховання мають виконати найважливішу місію нинішньої цивілізації – сформуванню у підростаючих поколінь Одухотворений образ Людини Культури XXI століття, здатної зберегти громадську мораль, природні багатства, національно-культурну ідентичність та загальнолюдські цінності.

Доречно нагадати мудру настанову Григорія Сковороди щодо важливості виховання: «виховання криється в природі кожного народу... Не пожалій руки, ударь кресалом – і викрешеш вогонь у себе

вдома, і не будеш ходити по чужих хатах, вклонятися і випрошувати вогню. Не чуже виховання повинно прививатися руській людині, а своє рідне». На превеликий жаль ця мудрість сьогодні забута.

Мета статті. У статті здійснена спроба розкрити вплив духовно-культурних цінностей виховання та освіти на формування у студентів сучасного університету Одухотвореного образу Людини Культури, що дасть можливість ввести в науковий обіг педагогічної науки інноваційне розуміння способів творення Людини як найвищої цінності, спроможної творити картину світу за законами Істини, Добра і Краси.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ми сьогодні переживаємо не тільки глибоку економічну і політичну кризи, але й що найжахливіше – втрату людини з притаманною тільки їй специфічною особливістю – людську людськість. Війна оголила прорахунки і кризові явища освіти і виховання в Україні, настав час переоцінки цінностей. В умовах військового протистояння в стані байдужості або дрімоти знаходиться громадянська свідомість, знецінені найвищі і вікові цінності – цінність життя, рідна земля, любов до малої і великої Батьківщини, людська гідність, почуття відповідальності за долю рідної країни. Заради справедливості треба наголосити на великому підйомі волонтерського руху, завдяки якому підтримується життя як військових, так і мешканців окупованих територій. Проте, з кожним днем поглиблюється прірва між мешканцями окупованих територій Донбасу і евакуйованими громадянами, переселенцями, які пов'язують своє життя з Україною. Причин тут занадто багато і їх обов'язково необхідно враховувати. Це й інформаційна битва агресора за людські душі людей Донбасу, яка дезорієнтує їх неправдивою, брехливою інформацією і прагненням створити «перманентні» умови для проживання, і заробітна плата, і пенсії російськими рублями, і організований процес навчання в школах і ВНЗ за правилами «Русского мира». Така картина протистояння і зневіри на Донбасі в майбутнє України. А евакуйовані студенти, викладачі, професори живуть надією на повернення в рідні домівки й університети. Що їх там чекає? Як подолати протистояння на рідній Землі? Кожний день байдужості до цієї проблеми з боку тих інституцій, які відповідають за національну безпеку і територіальну цілісність України, поглиблює прірву протистояння. Люди здатні пристосовуватися до умов життя і виживання. А їх доля залежить від ідеології, політики держави і

відношення політиків до долі своїх громадян не на красномовних словах, а в повсякденній турботі.

Кожний народ сповідує ті цінності, які обумовлені його місцем, простором і часом проживання, на що в свій час звернув увагу Адольф Дістервег, ввівши в педагогіку принцип культуровідповідності. Це значить, що кожна людина від народження, починаючи з сім'ї, ближнього оточення, вбирає в себе культурний досвід свого народу, який проявляється в багатовікових традиціях, звичаях, міфах, мові, народній творчості. Вибір цінностей залежить від народної мудрості індивіда, життєвого досвіду, внутрішнього світу, просвіченості, ідеалів. У кожного народу існує специфічна, притаманна його етнічним особливостям система цінностей і в той же час, об'єднуючим початком людства є загальнолюдські цінності, до яких відносять життя, людину, сім'ю, дитину, здоров'я, знання, добро, красу, любов, мир, дружбу, допомогу, підтримку. На саме цих базових загальнолюдських цінностях та культурі тримається єдність людства, його цінножиттєві смисли.

Україна зробила вибір європейських цінностей. До європейських цінностей як системи аксіологічних максим, на яких об'єднався Євросоюз, належать такі основні: повага людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство закону і повага прав людини, правова культура, соціальна справедливість, ринкова економіка, що базується на приватній власності, солідарність, толерантність. Безумовно, ці цінності є значимими для кожної людини незалежно від її етнічної приналежності. Але важливо критично їх усвідомлювати і творчо підходити до їх використання, адже, як писав К. Ушинський, «виховання, створене самим народом, має ту виховну силу, якої немає в найкращих системах...» [16, с. 45].

Аналіз дослідження проблем виховання сучасної людини дозволяє нам стверджувати, що сучасні кризові явища в політичному, економічному та соціокультурному житті людей XXI століття пов'язані, перш за все, з відсутністю належної уваги до педагогіки духовності. Підкреслюємо, передусім, недостатню увагу до проблем виховання душі, духу, сердечності людей і особливо підростаючих поколінь. Про духовний розвиток, духовну культуру написана значна кількість наукових робіт, проте, до цього часу в педагогічній науці не розглядаються належним чином проблеми формування духовних цінностей, проблеми духовності як ціннісного утворення особистості, причини духовного зубожіння сучасної молоді, розробка довготривалої

стратегії духовного розвитку сім'ї, дітей, шкільної та студентської молоді. Ці проблеми для педагогіки духовності є фундаментальними.

Слід звернути увагу на значний вплив сучасного інформаційного простору, від якого значною мірою залежить стан духовності в суспільстві й кожної особистості. Ми є свідками значної всюдозволеності в подачі інформації широким верствам населення, молоді, підростаючим поколінням. Сьогодні на превеликий жаль в телевізійному ефірі відсутні межі допустимого. Йде цілеспрямований процес насадження штампів поведінки, штампів мислення і мовлення, яке не має нічого спільного з культурою мовлення, критичним і творчим мисленням, красою слова, думки і поведінки.

Крім того серйозне занепокоєння для процесу розвитку особистості як духотворчості, представляють ЗМІ, які нав'язують молоді анти-духовну, анти-художню, анти-естетичну, анти-моральну «культуру», а точніше сурогат культури. В гонитві за прибутком вони ігнорують моральні норми, переступаючи через загальнолюдські цінності, нав'язують молоді низькопробні смаки, анти-ідеали, стверджуючи розбещеність і всюдозволеність в поведінці між юнаком і дівчиною, віддаючи пріоритет плотських насолод на шкоду духовності, піднесеності й світлості думок, почуттів і прагнень. В умовах стійкої цілеспрямованої пропаганди засобами масової інформації, телебачення анти-духовних анти-цінностей широкому колу суспільства збувається пророцтво Платона щодо нав'язування молоді анти-соціальних цінностей деякими демократичними правителями. Характерним є фрагмент із діалогу «Держава»: «Опустошивши і очистивши душу юнака ... вони (демократичні правителі) потім скинуть туди з великим блиском, у супроводі численного хору, нахабство, розгнуданість і розпусту, увінчуючи їх вінками і прославляючи в пом'якшених виразах: нахабство вони будуть називати просвітництвом, розгнуданість – свободою, розпусту – пишністю, безсоромність – мужністю» [13, с. 377]. Аналіз телевізійних програм яскраво свідчить про запрограмований тип людини майбутнього і теперішнього часу. Героями серіалів стали образи «крутих», аморальних, панів і підпанків, які купаються в розкоші і збагачуються шахрайськими корумпованими засобами. Як контрастують палаци сучасних «панів» і скромні апартаменти вчених, інтелігенції, яка за своє життя заробила бюджетні кошти і не спромоглася змурувати палаци. Але саме їх невтомною працею створено Світ Добра і Краси, Духовності і життєстверджуючої Моралі.

Куди поділися пізнавально-розвивальні, по-справжньому високохудожні і висококультурні програми, які б збагачували й одухотворяли розум і серце, викликали різнобарвність моральних і естетичних почуттів, викликали б патріотичні почуття, гордість за неповторну *пісенно-мелодійну* культуру України? Відсутня пропаганда натхненного працелюбства і наукових досягнень зарубіжних і вітчизняних винахідників, учених у різних областях знань, що не сприяє, врешті-решт, вихованню оптимізму, оптимістичного відношення до життя. А. Ейнштейн справедливо відмічав, що відсутність оптимізму викликає у людини зневіру у смисл і цінність життя і робить її нежиттєздатною. Оптимістичне сприйняття життя, як зазначав Г. Сковорода, втілюється і в духовних шуканнях, і в сердечній радості, і в працелюбстві, яке приносить внутрішнє задоволення і спокій, й у виконанні обов'язків, до яких промисел Божий кого приставив, не за страх, а за совість [15, с. 20]. Оптимізм у педагогічній науці розглядається як смисложиттєвий компонент культури, як прояв духовності, морально-естетичних цінностей і ідеалів, культури почуттів, віри в свої сили і здатність творити, конструювати своє майбутнє. Тому так важливо через засоби масової інформації формувати у нинішнього покоління оптимізм і віру в соціальну справедливість, верховенство закону, який стоїть на захисті прав і свобод людини і є певним гарантом спокою, віри, надії, впевненості у завтрашньому дні. Людина створена для щастя, а його треба будувати самому за законами вищої моралі: Честі, Совісті, Людської Гідності. Проблема виховання духовності, культури, моральних і естетичних цінностей стоїть в епіцентрі виходу із політичної, економічної й антропологічної кризи.

На превеликий жаль початок XXI століття ознаменувався такими негативними явищами, які загострили духовну кризу суспільства і особистості: освіта, мистецтво, культура в суспільстві перестали бути цінністю, вони перетворюються в товар, в шоу-бізнес. Навряд чи сприяють підвищенню духовної, моральної, естетичної, художньої культури, пропонувані сучасній молоді наступні ідеали: мистецтво – «шоу-бізнес»; освіта, знання – «товар» [10, с. 85-96]; культура слідує і стверджує ідеали та смаки «крутих» бізнесменів та тих, «хто замовляє музику», культура теж перетворюється в бізнес-шоу.

Зважаючи на вище сказане, ми вважаємо за необхідне на рівні ООН, на планетарному рівні ввести обмеження тієї інформації, яка з медіапростору спрямована на руйнування внутрішнього духовного

світу людини, що створить умови для формування екології особистості, її індивідуальності, її здатності творити, а не руйнувати як людину, так і навколишній світ, природу, багатства Землі, культурну спадщину Людства.

Суперечлива сутність людської природи, що виявляється в постійній внутрішній боротьбі добра і зла, прекрасного і потворного, піднесеного і низького обумовлює необхідність формування у підростаючого покоління інтересу, а потім і потребу у світлому людському діянні. Складність питання полягає в тому, як пробудити у сучасної молоді інтерес і потребу в тих діяннях, що підносять самого діяча і приносять радість, задоволення, щастя і насолоду іншим. Нам видається абсолютно очевидним той факт, що лише спільними зусиллями сім'ї, дошкільних закладів, загальноосвітньої та вищої школи, позашкільних установ, закладів культури, ЗМІ можливо запобігти проявам різного виду духовної і фізичної загрози для підростаючого покоління в сучасних умовах.

Наша увага прикута до студентської молоді вищої школи, від стану її духовності, культури залежить майбутнє держави. Доречним буде нагадати думку В. І. Вернадського, який вважав, що від підняття значення науки і вищої школи в державному житті полягає посилення його демократичної основи. Наука, наукова думка, за висловом В. І. Вернадського, є знаряддям досягнення нового, найважливішою силою перетворення і еволюції Планети. Вчений стверджував, що наука є творенням життя, а характерною рисою наукової думки є прояв дії в людському суспільстві. Університет не тільки готує високопрофесійні кадри, але й залучає талановиту молодь до наукової діяльності, яка є стимулятором інтелектуальної, творчої натхненної праці і виховує високий рівень культури, працелюбства, гуманізму, співстраждання, милосердя. Невипадково девізом просвітницького університетського гуртка «Братство» Санкт-Петербурзького університету, в якому брав участь В. І. Вернадський, були слова: «Працой якомога більше, трать на себе якомога менше, на чужі нужди дивись як на свої». А це – риси людини одухотвореної, яка втілює працелюбство, скромність, гуманізм, широкосердну допомогу, небайдужість до чужої біди.

Творець теорії біосфери і ноосфери В. І. Вернадський розкрив космопланетарну сутність людини, наголошуючи на тому, що наша Планета-Космічний Дім, що несе життя по орбітах Всесвіту. Його роздуми наповнені глибоким почуттям віри в інтелект людини, її Розум, в зміну життя думкою. Він підкреслював, що факел життя знаходиться

в руках Розуму, але утримати його можна зусиллями людства, засобами ноосферного мислення. Його вчення про ноосферу – це вчення про сферу розуму, завдяки якому людина гармонізує своє життя зі світом природи і Всесвіту. Отже, Одухотворений образ людини включає високорозвинений інтелект, Розум, ноосферне мислення.

Образ людини майбутнього знаходився і знаходиться в центрі уваги зарубіжних і вітчизняних учених. Зарубіжні-філософи Д. Деррида, Ж. Делез, М. Хайдеггер, М. Фуко, психологи Ж. Годфруа, А. Маслоу, К. Роджерс образ такої людини представляли як цілеспрямовану з багатим внутрішнім світом духовну особистість, яка знаходиться у пошуках смислу життя. А. Маслоу розкрив «нові рубежі людської природи», основними ознаками якої є: пікові переживання, смислові вершини життя, його екзистенціальна сутність; дивовижна усвідомленість і метавмотивованість до Життя, Буття, Краси, Істини, Добра, Єдності; схильність до новаторства; відсутнє переживання власної елітарності з усіма негативними наслідками; відчуття краси, уміння перетворювати у прекрасне будь-що; нова людина набагато чутливіша до Краси, швидше за інших відгукується на прекрасне; гармонійна єдність і цілісність у ставленні до світу [12].

К. Роджерс образ людини майбутнього уявляв з такими рисами: прагнення знайти смисл і гармонійну цілісність життя; органічна потреба у постійному удосконаленні; альтруїзм, співстраждання, допомога людям, гармонійність життя з природою, несприйняття лицемірства, обману [14].

У колективній монографії «Образ человека будущего: Кого и Как воспитывать в подрастающих поколениях?» під редакцією О. А. Базалука [3; 4; 5] розкриваються стратегічно-ціннісні концепти, моделі формування образу людини майбутнього, планетарно-космічної особистості, провідні риси ідеального образу людини майбутнього – екологічної, трансцендентної Людини з великим потенціалом людяності, екогуманізму як способу соціального буття в світі, з багатим внутрішнім світом, зі здатністю вести боротьбу завдяки своєму інтелекту з буденною реальністю, з розвиненою емоційною пам'яттю та образною сферою в пізнанні і переживанні ціннісно-життєвих і духовних смислів.

Так, Л. Г. Джаях, розкриваючи образ людини майбутнього, справедливо зауважив, що людина – зліпок конкретного суспільства. Майбутнє суспільство йому уявляється як «високорозвинене інформаційне суспільство, з високим життєвим рівнем всього населення

Землі, з глобальною системою комунікацій технологічного й інформаційного призначення, як асоціація вільних громадян, для чого потрібні зусилля всього людства в умовах гуманного і справедливого суспільного ладу» [8, с. 156]. Сучасні учені одноставні в тому, що людина майбутнього повинна бути високо розвинена в інтелектуальному, інформаційному, пізнавальному, духовному аспектах. Завдяки системі ціннісного відношення до оточуючого світу здійснюється процес духовного становлення особистості. Найпростішою формою духовного відношення є пізнання (Р. Г. Апресян). Невипадково А. Ейнштейн говорив про те, що вічною загадкою Світу є його пізнавальність, сам факт пізнавальності він вважав Чудом. Водночас людина повинна бути творчою, працелюбною, духовною, моральною і естетичною. Людина ХХІ століття повинна бути духовною, одухотвореною. «Одухотворитися, – писав Р. Г. Апресян, – значить проникнутися вищими цінностями, наблизити своє життя до ідеалу, свідомо прагнути удосконалювати себе, внутрішньо звільняючись від залежностей» [1, с. 71].

Удосконалення, а точніше самовдосконалення, спрямоване на досягнення досконалості – наближення до ідеалу. В «Нікомаховій етиці» Аристотель дав визначення досконалої особистості, під якою розумів добродійну дієву особистість, яка знає належну міру всьому й в усьому прагне достойного, розумно визначеного і прекрасно-благого життя. Досконалість – зосередженість душі в Розумі [2, с. 91-92, 287-288.]. Досконалість, за Августином, знання людини про свою недосконалість. Надзвичайно актуальним для нашого сьогодення є визначені риси ідеалу досконалості: самообмеження і особиста дисципліна; стійкість у виконанні обов'язку і підкорення себе свідомо обраній меті; внутрішня свобода; вірність Абсолюту; постійні зусилля практичного досягнення ідеалу (Р. Г. Апресян).

Говорячи про духовність, слід пам'ятати мудрі настанови С. Б. Кримського, який духовність розглядав як спосіб життя, всю повноту людського буття, орієнтованого і націленого Духом, як служіння іншим людям. Філософ ніби для нас, людей Донбасу, які переживають страшні часи військових випробувань і протистояння давав пораду: «В наш час треба мати в самому собі частку зла, проти якого ти борешся, а в супротивнику бачити ту частку добра, за яке ти борешся. Ось тоді виникає конструктивний аспект боротьби» [11]. Отже, виховання Одухотвореного образу Людини Культури ХХІ століття у студентської молоді наразі є архіактуальною проблемою.

Справжня духовність має бути і втіленням вищих культурних цінностей, хоча філософи не ототожнюють духовність і культуру (Р.Г. Апресян). Сучасна студентська молодь повинна бути і високодуховною, і висококультурною, тому виховний процес також має бути, як і освітній, неперервним упродовж життя. Саме на цьому наголошував А.С. Макаренко, підкреслюючи, що протягом усього життя «образується людина». Саме студентські роки створюють об'єктивні умови для оволодіння рисами досконалої, Одухотвореної Людини. А для цього необхідно всіляко стимулювати цей процес, створюючи інтелектуальне, культурно-естетичне середовище і духовний простір університету, де виховуються майбутні майстри-професіонали, яскраві Особистості, творчою працею яких буде процвітати держава. Саме про це нам в художньо-образній формі так проникливо сказала Ліна Костенко:

Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану.
В барельєфах печалі уже їм спинилася мить.
А підмайстри ще не зробились майстрами.
А робота не жде, її треба робить.

Сучасний провідний учений-культуролог Канади, директор проекту «Світова культура» Пол Шафер значну увагу приділяє проблемам взаємовпливу духовності і культури у формуванні Одухотвореного образу Людини культури XXI століття. У монографіях «Епоха культури» ("The Age of Culture") [18], «Секрети культури» ("Secrets of Culture") [20], «Культурная людина» ("The Cultural Personality") [19], «Культура і духовність» ("Culture and Spirituality") [17] він глибоко розкрив роль культури у розвитку цивілізації і становленні особистості. Провідною ідеєю його наукових здобутків є формування культурної особистості. Він стверджує необхідність пошуку нового ідеалу або прообразу людини, яка б стала орієнтиром її вчинків, поведінки, образу життя і розвитку в майбутньому. Це культурна особистість. Такий прообраз особистості ґрунтується на переконанні, що особистість повинна бути цілісною, людиноцентрованою, творчою, альтруїстичною, гуманною. Це необхідна умова щасливого життя, наповненого смыслом і духовністю, а також життя у гармонії з оточуючим середовищем, іншими людьми, іншими культурами і іншими видами [19, с. 33]. Можна з упевненістю

сказати, що це і є ідеал Одухотвореного образу Людини Культури XXI століття.

Сьогодні девальвація духовно-культурних цінностей значно вплинула на посилення тенденції зростання жорстокого індивідуалізму, прагматизму, зверхнього ставлення до інших та приниження їх людської гідності, зневаги до рідної культури та історико-культурних традицій. Сучасна інформаційно-технологічна цивілізація поступово знецінює духовно-культурну цінність виховання та освіти, підміняючи їх набуттям життєвого досвіду із сумнівних за своєю духовно-моральною і художньо-естетичною цінністю фільмів, різних шоу, а освіта легко здобувається шляхом користування Інтернету. Це приводить до створення небезпечної ситуації відокремлення знань від виховання людини. Сучасні технології інтенсифікують вже відмічені фахівцями процеси відчуження знань, у тому числі в освітній діяльності. Механічні технологічні процедури знецінюють значущість місця людини в освіті. Все це загострює проблеми виховання Людини, людської Людськості, Духовності. Саме наш час повинен стати часом Воскресіння Духовності, Культури, Світлості Душі.

Висновки. Слід зазначити, що освічена, але не вихована належним чином людина, без сформованих загальнолюдських та національних цінностей, духовності і культури є небезпечною в суспільстві. Виховання та освіта виконують у суспільстві людинотворчу, культуротворчу та духотворчу місію. Ми розглядаємо виховання як процес набуття студентською молоддю системи духовно-культурних цінностей, які є дороговказом у виборі та реалізації життєсмыслових орієнтирів-ідеалів; як смыслову основу освіти, яка є джерелом виховання інтелектуальної особистості, яка розвиває свій інтелект завдяки науці, культурі, культурі та критичності мислення, рефлексії, участі у різних видах творчості. Процес виховання в університеті виступає у цій сукупності домінуючим. Університет по праву вважається Центром, Пам'яттю і Мотором культури, де студентська молодь набуває досвіду духовного, висококультурного, інтелектуально насиченого спілкування з майстрами-професіоналами, інтелектуалами, вченими, інтелігентами, завдяки чому удосконалюється інтелектуально, розумово, морально, художньо-естетично, духовно, набуває образу Людини культури. С. Б. Кримський говорив: «Ми не знаємо, коли буде Богоявлення. Але ми знаємо точно, де воно відбудеться, це сфера нашої любові до ближнього, людської солідарності та нашої відкритості Духу» [11].

Література

1. Апресян Р. Г. Одухотворённость // Человек. – 1996. – №4. – С. 71.
2. Аристотель. Никомахова етика // Соч.: В 4-х т. – М., 1983. – Т. 4. – 828 с.
3. Базалук О. А. Образ человека будущего: Кого и Как воспитывать в подрастающих поколениях? / Под. ред. О. А. Базалука. – К.: Кондор, 2011. – Т.1. – 328 с.
4. Базалук О. А. Образ человека будущего: Кого и Как воспитывать в подрастающих поколениях? / Под. ред. О. А. Базалука. – К.: Издат. Дом "Скиф", 2012. – Т.2. – 248 с.
5. Базалук О. А. Образ человека будущего: Кого и Как воспитывать в подрастающих поколениях? / Под. ред. О. А. Базалука. – К.: МФКО, 2013. – Т. 3. – 340 с.
6. Вернадский В. И. Начало и вечность жизни / Вернадский В. И. – М.: Сов. Россия, 1989. – 704 с.
7. Вернадский В. И. Несколько слов о ноосфере // Научная мысль как планетарное явление. – М.: Наука, 1991. – С. 235-243.
8. Джахая Л. Г. Образ человека будущего // Образ человека будущего: Кого и Как воспитывать в подрастающих поколениях : коллективная монография / Под ред. О.А. Базалука – К.: Кондор, 2011. – Т.1. – С. 156.
9. Каган М. С. Глобализация как закономерность процесса развития человечества / Проблемы теории и истории культуры: исследования и материалы. – Вып. 1. – Оренбург: Изд-во ОГПУ, 2005.
10. Карпов А. О. Коммодификация образования и его целей / А. О. Карпов // Вопросы философии. – 2012. – № 10. – С. 85–96.
11. Крымский С. Б. Принципы духовности XXI века [Электронный ресурс] // Газета День, 2002. – № 210. – Режим доступа к статье: <http://www.day.kiev.ua/ru/article/obshchestvo/sergey-krymskiy-principy-duhovnosti-hhi-stoletiya>
12. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы [Электронный ресурс] / Абрахам Маслоу. – Режим доступа: <http://readly.ru/book/2420/>
13. Платон. Сочинения: в 3-х т. – Т. 3. – Ч. 1. – М.: Мысль, 1971. – 687 с.
14. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / Роджерс К. – М.: Прогресс, 1994.
15. Сковорода Г. Пізнай в собі людину / Григорій Савич Сковорода. – Львів: 1995. – 528 с.
16. Ушинский К. Д. О народности в общественном воспитании. Изб.пед. соч.- Уч. пед. гиз. – М.: 1945. – С. 45.
17. D. Paul Schafer Culture And Spirituality Key To Life And Living In The Twenty-First Century / D. Paul Schafer // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. пр. / За заг. ред. Г.П.Шевченко. –2003. – Вип. 1(54). – С. 3-21.
18. D. Paul Schafer *The Age of Culture*. Rock's Mills Press. 2014. 282 p.

19. D. Paul Schafer *The Cultural Personality*. World Culture Project. Markham. 1991. 86 p.
20. D. Paul Schafer *Secrets of Culture*. A New Road Book. Rock's Mills Press. 2015. 250 p.

ОДУХОТВОРЕННЫЙ ОБРАЗ ЧЕЛОВЕКА КУЛЬТУРЫ XXI ВЕКА: ПРОЦЕСС ЕГО ВОСПИТАНИЯ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Г.П. Шевченко

В статье дается сущностная характеристика одухотворенного образа человека культуры XXI века. Проанализированы особенности процесса его воспитания в высшей школе. Акцент делается на негативном воздействии современного информационного пространства на подрастающее поколение. Обусловлена необходимость формирования у него интереса, а затем и потребности в светлом человеческом деянии.

Ключевые слова: воспитание, образование, культура, духовность, идеал, совершенство, одухотворенный образ человека культуры, ценностно-жизненные смыслы.

SPIRITUALIZED IMAGE OF MAN OF CULTURE OF THE XXI CENTURY: PROCESS OF ITS UPBRINGING IN THE HIGHER SCHOOL

G. P. Shevchenko

The author of the article gives the essential characteristics of the Spiritualized Image of Man of Culture of the XXIst century. The features of the process of its upbringing in higher school are analyzed. The emphasis is made on the negative impact of the modern information space on the younger generation. The necessity of formation of its interest, and then the need for the bright human deed is substantiated.

Keywords: Upbringing, education, culture, spirituality, ideal, perfection, spiritualized image of man of culture, value and life meanings.

Шевченко Галина Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Науково-дослідного інституту духовного розвитку людини, завідувач кафедри ЮНЕСКО «Духовно-культурні цінності виховання людини», член Національної комісії України у справах ЮНЕСКО, завідувач кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Сєверодонецьк, Україна). E-mail: shevchenko.gala@yandex.ua

Shevchenko Galyna Pavlivna – EdD, Professor, Member-correspondent of the NAPS of Ukraine, Director of the Scientific-Research Institute of Spiritual Development of Man, Head of the UNESCO Chair "Spiritual and Cultural Values of Upbringing and Education", Member of the National Commission of Ukraine in the affairs of UNESCO, Head of the Chair of Pedagogy of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine).
E-mail: shevchencko.gala@yandex.ua